

بررسی خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و بیوشیمیایی پسته دانشمندی (*Pistacia vera* L. Cv. Daneshmandi) در مقایسه با برخی

ارقام تجاری استان خراسان

محمدشاهین دانشمندی^{۱*} - مجید عزیزی^۲ - رضا فرهوش^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۶/۵

چکیده

در پژوهش حاضر، خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و بیوشیمیایی پسته رقم دانشمندی با سه رقم غالب استان خراسان شامل بادامی سفید، کله قوچی و اکبری مورد بررسی قرار گرفت. صفات مورد نظر شامل وزن تر و خشک میوه، وزن تر و خشک پوست سبز، وزن مغز سبز، وزن پوست استخوانی، درصد پوکی و خندانی، حجم میوه و حجم مغز سبز، درصد روغن، میزان و نوع اسیدهای چرب اشباع و غیراشباع، پلی فنل کل، توکوفرول کل، عدد پراکسید و عدد اسیدی بودند. نتایج نشان داد پسته دانشمندی از نظر شاخص های مهمی مانند وزن مغز سبز، درصد خندانی و نسبت مغز سبز به میوه برتر از سایر ارقام مورد مطالعه است. رقم دانشمندی نسبت به ارقام کله قوچی، اکبری و بادامی سفید دارای بیشترین درصد روغن (۵۱/۸۲ درصد) و بالاترین نسبت اسیدهای چرب چند غیراشباع به اشباع بود (۲/۸۲). از نظر میزان مواد آنتی اکسیدانی (توکوفرول و پلی فنل کل) رقم دانشمندی نسبت به سایر ارقام در جایگاه دوم قرار گرفت و در مقابل کمترین میزان پراکسید (که باعث کاهش ارزش غذایی پسته می شود) در رقم دانشمندی بدست آمد. (۲/۷۰۲ میلی اکی والان گرم بر کیلوگرم روغن). همچنین میزان اسیدیته در رقم دانشمندی ۰/۴۹ میلی گرم پتاس بر گرم روغن بود که نسبت به رقم کله قوچی (۰/۶۲۷ میلی گرم پتاس بر گرم روغن) ۲۷ درصد کاهش نشان داد. بر اساس نتایج این تحقیق، استنباط می شود پسته دانشمندی می تواند یک رقم مناسب برای تولید تجاری بوده و جایگاه صادراتی این محصول ملی را بهبود بخشد.

واژه‌های کلیدی: آنتی اکسیدان، اسیدهای چرب اشباع و غیراشباع، پسته دانشمندی، عدد اسیدی، عدد پراکسید

مقدمه

استان خراسان است (۱). بزرگترین مرکز کشت و پرورش پسته در خراسان، شهرستان فیض آباد مه ولات است که سابقه‌ای کهن در کشت و پرورش آن دارد. بیش از ۴۲ درصد از کل پسته خراسان در ۱۰۱۰۰ هکتار باغات متمرکز این شهرستان تولید می شود که از این لحاظ فیض آباد مه ولات در رتبه نخست قرار دارد. میزان تولید پسته این منطقه در سال ۱۳۸۸ بالغ بر ۱۴۵۰۰ تن با میانگین ۱۵۱۵ کیلوگرم پسته خشک در هکتار بوده است (۲). شرافتی (۹) با شناسایی دوازده رقم بومی و غیر بومی کشت شده در فیض آباد به بررسی بیش از یکصد صفت فیزیکی و فنولوژیکی آنان پرداخت. این ارقام شامل کله قوچی، اکبری، بادامی سفید، پسته گرمه، عباسعلی، پسته قرمز، برگ سیاه، ممتاز، شاه پسند، خنجری و پسته دانشمندی بودند.

پسته دانشمندی (*Pistacia vera* L. Cv. Daneshmandi)، رقمی جدید از پسته اهلی است که در شهرستان فیض آباد کشت می شود. این رقم در سال ۱۳۸۵ در مرکز اطلاعات کشاورزی کشور به ثبت رسید (تحت شماره ۸۵/۱۸ - ۸۵/۱/۲۲). گزارش شرافتی

به روایت اسناد تاریخی موطن اصلی پسته در شمال شرق خراسان بزرگ و جنگل های خواجه سرخس است. نخعی نژاد (۱۶) پیشینه اهلی کردن پسته را به قرن ششم و در شهرهای سبزوار و فردوس نسبت داده است. از مهمترین مناطق کشت و پرورش پسته در ایران می توان رفسنجان، کرمان، دامغان و شهرستان فیض آباد مه ولات در استان خراسان را نام برد. مهمترین ارقام رفسنجان کله قوچی و اوحدی است (۱۰). ولیکن ارقام کله قوچی، بادامی سفید، پسته قرمز، پسته گرمه، برگ سیاه و پسته دانشمندی از ارقام غالب

۱- کارشناس ارشد علوم و تکنولوژی بذر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد، گروه کشاورزی

*- نویسنده مسئول: (Email: sh-daneshmandi@hotmail.com)

۲- استاد گروه علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه فردوسی مشهد

۳- استاد گروه علوم و صنایع غذایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه فردوسی مشهد